

Обща информация

Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО) е политически и военен Алианс, чиято цел е да гарантира свободата и сигурността на своите държави-членки чрез политически и военни средства. Ключовият ангажимент на Алианса, залегнал в чл. 5 от Вашингтонския договор - колективната отбрана, следва принципа, че атака срещу един съюзник се счита за атака срещу всички останали. Досега чл. 5 е бил активиран веднъж – в отговор на терористичните атаки от 11 септември 2001 г. в САЩ.

Присъединяването на България към НАТО беше един от основните приоритети на външната политика на страната ни през 90-те години на XX век. Активното участие в програмата „[Партньорство за мир](#)“ допринесе значително за готовността на българските въоръжени сили и структури за членството в Алианса. Тази стратегическа цел беше постигната на 29 март 2004 г.

Днес България е активен и надежден член на НАТО и се стреми да допринесе максимално за успешната дейност, съобразно капацитета и наличните способности. Изпълнението на съюзническите ангажименти, произтичащи от членството в НАТО, са основен елемент от отбранителната политика на страната ни. Алиансът остава основен гарант за сигурността на България, а съюзните механизми и инструменти гарантират своевременното и ефективно реагиране на евентуални заплахи за страната.

Продължаващият процес на трансформация и модернизация в НАТО е съществено условие за успешното му адаптиране към постоянно променящата се среда на сигурност. Днес Алиансът е изправен пред предизвикателства и заплахи, които произхождат от всички посоки; от държавни и недържавни участници; от въоръжени сили и от терористични, хибридни и кибер атаки.

Новата Стратегическа концепция на НАТО ([NATO 2022 - Strategic concept](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm) https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm), приета на срещата на върха на НАТО в Мадрид през 2022 г., ясно определя двете основни заплахи за Алианса – Русия и тероризмът във всички негови форми и проявления. В нея се определят приоритетите, основните задачи и подходите на Алианса за следващото десетилетие. Концепцията описва средата за

сигурност, пред която е изправен Алиансът, потвърждава неговите ценности и изтъква основната цел на НАТО да гарантира колективната отбрана. Документът също дефинира основните задачи на НАТО, формулирайки ги като: възпиране и отбрана, превенция и управление на кризи и сигурност чрез сътрудничество.

Продължаващата адаптация на Алианса, чрез промяна на дългосрочната визия и политиките на НАТО за възпиране и отбрана, се осъществява на база на две ключови военни концепции: Концепцията за възпиране и отбрана в Евроатлантическата зона (DDA) ([SHAPE | Video: Defining DDA - A Hierarchy of Integrated Plans](#)) и Ключовата концепция на НАТО за водене на бойни действия (NWCC) ([NATO Warfighting Capstone Concept - NATO's ACT](#)). Те осигуряват съответно: 360-градусова защита на Евроатлантическата зона, включително и космическото пространство, и насоки как следва да се развиват военните способности на Алианса в дългосрочен план.

В отговор на нахлуването на Русия в Украйна през 2022 г., НАТО предприе мерки за допълнително укрепване на възпиращия и отбранителен потенциал. Значително беше увеличена числеността на силите по Източния фланг, с възможност за допълнително усиление при криза и непосредствена заплаха за сигурността на застрашен съюзник. Създадени бяха нови Съюзни сили за реагиране (Allied Reaction Force) ([NATO - Topic: Allied Reaction Force \(ARF\)](#)), които поеха отговорностите и способностите на Силите за отговор на НАТО (NATO Response Force). Те предоставят повече възможности за бърз отговор на заплахи и кризи във всички направления. Съюзниците удвоиха броя на многонационалните бойни групи на Източния фланг с четири нови - в България, Унгария, Словакия и Румъния, в допълнение към вече изградените в балтийските държави (Естония, Латвия, Литва) и Полша. Амбицията е те да бъдат надградени до ниво бригади. Формираната през март 2022 г. в България многонационална бойна група за изпълнение на дейности по усилен бдителност на Алианса, с рамкова държава Италия, постигна пълни оперативни способности през декември 2022 г.

За да гарантира, че е в състояние да отговори на настоящите и бъдещите предизвикателства и заплахи, Алиансът продължи процеса на адаптацията, с приемането на съответните основополагащи решения.

На срещата на върха във Вилнюс през 2023 г. бяха приети ключови решения, свързани с по-нататъшното укрепване на възпирането и отбраната на НАТО. Беше потвърден дългосрочният ангажимент с трансатлантическата отбранителна индустрия и приет План за действие за отбранително производство, който цели ускоряване на съвместните поръчки, увеличаване на производствения капацитет и подобряване на оперативната съвместимост на боеприпасите и оборудването. Съюзниците приеха най-всеобхватните отбранителни планове от края на Студената война. Това ново поколение планове значително подобрява съгласуваността на колективното планиране на отбраната на НАТО с националното планиране на съюзниците. Те гарантират, че съюзниците могат да предоставят подходящите сили в подходящото време и на подходящото място. В контекста на утвърдените ново поколение регионални отбранителни планове, в България се планира изграждането на структури от системата за командване и управление. Най-съществената от тях е създаването на щаб на Многонационална дивизия на НАТО. Заедно с изграждането на бойната група на НАТО на наша територия, този щаб ще даде още по-голяма видимост на усилията и приноса на страната ни за укрепване на възпиращия и отбранителен потенциал на Алианса в региона. Освен това, присъствието на многонационални формирования у нас е израз на съюзната ангажираност към сигурността ни и носи пряк възпиращ и отбранителен ефект.

На срещата на върха на НАТО във Вашингтон през 2024 г., освен отбелязването на 75-ата годишнина от създаването на най-успешния и силен съюз за колективна отбрана в историята, бяха приети важни решения за усиление на възпиращия и отбранителен потенциал на Алианса, продължаване на подкрепата за Украйна и задълбочаване на сътрудничеството с партньорите от Индийско-тихоокеанския регион. За България 2024 г. беше знакова и с отбелязването на 20 години от членството ни в НАТО. То продължава да бъде основен гарант за териториалната цялост, политическата независимост и сигурността на страната.

На срещата на върха в Хага през 2025 г. лидерите на страните-членки на НАТО, потвърдиха ангажимента си към Алианса, към колективната отбрана, в съответствие с чл. 5 от Вашингтонския договор, и към укрепване на трансатлантическата връзка. Те отправиха ясно послание, че Алиансът е по-единен, по-силен, по-способен и по-необходим от всякога, за да гарантира сигурността на своите един милиард граждани. Бяха одобрени нови Цели за способностите 2025, които поставят много по-високи изисквания към въоръжените сили на страните-членки. Изпълнението на тези цели изисква значително повишаване на инвестициите за отбрана, както и увеличаване на индустриалния капацитет. На този фон, съюзниците приеха нов ангажимент за увеличаване на инвестициите в отбраната в размер на 5% от БВП до 2035 г., от които 3.5% за основни разходи за отбрана и 1.5% за допълнителни инвестиции, свързани с отбраната и сигурността (гражданска защита, устойчивост, иновации, укрепване на индустриалната база, военна мобилност и др.). Инвестициите ще допринесат за изпълнение на новите и по-амбициозни Цели за способностите, произтичащи от изискванията на новите отбранителни планове на Алианса.

Българският принос към дейностите на НАТО е многокомпонентен. Страната работи активно за укрепване на политическия диалог, консултации и координация в рамките на Алианса, дава своя принос към операциите и мисиите на НАТО и към развитието на отбранителните способности. България активно подкрепя политиката на отворени врати на НАТО, споделяйки позицията, че европейската и евроатлантическа перспектива е най-стабилната гаранция за установяването на трайна сигурност и просперитет. Страната ни беше сред първите, ратифицирали присъединителните протоколи към НАТО на Финландия и Швеция, след като двете страни депозираха кандидатурите си за членство в Алианса на 18 май 2022 г.

България е активен участник в политическия диалог и процеса на вземане на решения в Алианса. Страната подкрепя и участва в различни инициативи и мерки за посрещане на новите предизвикателства пред сигурността и за развитие на отбранителните способности, инициирани на срещите на върха на НАТО в Уелс (2014), Варшава (2016), Брюксел (2018 и 2021), Мадрид (2022), Вилнюс (2023), Вашингтон (2024), Хага (2025). Страната ни участва и в редица международни учения, в съюзен формат и с участието на

страни партньори на НАТО. Като надежден съюзник, изпълняваме своите ангажименти за засилване на отбранителния и възпиращ потенциал на Алианса. Предвид географското ни положение, акцентът се поставя върху стратегическата важност на Черноморския регион и укрепването на Източния фланг. Участваме активно в тези дейности и изпълняваме проекти за развитие на нови отбранителни способности.

Един от видимите примери за участието на страната ни в политиката за изграждане на способности в рамките на НАТО е изграждането през 2014 г. в София на Център за изследване, изграждане и усъвършенстване на способности на НАТО за управление на кризи и реагиране при бедствия, (<https://www.cmdrcoe.org/>). През 2015 г. Центърът получи официална акредитация от Северноатлантическия съвет. CMDR CoE предоставя ценна експертиза и подкрепа в изграждането на способностите на Алианса, като осигурява подобряване на оперативната съвместимост и усъвършенстване на обучението и подготовката на командири и лидери от страните-членки и партньорите на НАТО. Към настоящия момент в центъра участват следните страни-членки: Гърция, Полша, Румъния и Унгария, като България е рамкова страна.

В допълнение, в контекста на усилията за повишаване на отбранителния и възпиращ потенциал на НАТО след 2014 г., на територията на страната ни е изграден Щабен елемент за интегриране на силите на НАТО (<https://www.facebook.com/NFIU.Bulgaria>), който е официално активиран през септември 2015 г., едновременно с щабните елементи на НАТО в Естония, Латвия, Литва, Румъния и Полша.

Български военни са давали и продължават да дават ценен принос и да участват в операции и мисии на Алианса. Именно участието на България в операции зад граница е осезаем израз на изпълнението на съюзническите ни ангажименти, практическо реализиране на отбранителните ни способности, както и катализатор на трансформационните процеси във въоръжените сили. Приносът на Република България в съюзни операции и мисии допринася за издигането на международния престиж на нашата страна, за подготовката на кадри и за повишаването на нивото на оперативната ни съвместимост с нашите съюзници и партньори.

България продължава да допринася и към партньорската политика на НАТО. Алиансът е изградил широк набор от средства за сътрудничество със страни партньори чрез политики, програми, планове за действие и др. НАТО развива отношения и сътрудничи и с различни международни организации – ЕС, ОССЕ, ООН и др. Партньорството на НАТО с ЕС достигна безпрецедентни нива, а задълбочаването му остава приоритет и за двете организации. Страната ни оказва подкрепа и помощ на страни партньори на НАТО като Грузия, Украйна и Молдова и др. В периода 2017 г. - 2018 г. България е посолство за контакт на НАТО в Тбилиси и работи активно за предоставяне на подкрепа и помощ на Грузия, за да продължи работата по пътя на евроатлантическата интеграция. България продължава да осигурява подкрепа за реформите и за прилагането на Съдържателния пакет НАТО-Грузия.

В подкрепа на Украйна, от юни 2018 г. България изпълняваше функцията на водеща страна по Доверителния фонд на НАТО за медицинска рехабилитация на пострадали украински военнослужещи чрез долекуване и рехабилитация на ранени украински военнослужещи в България в болничната база на Военномедицинска академия в Хисаря. В края на 2023 г. Доверителният фонд приключи своята работа. Наред с това, България предостави безвъзмездно на Украйна правото за ползване на националния кодификационен инструмент „BULCOD“, като алтернативен принос към Доверителния фонд на НАТО за подпомагане на Украйна в областта на логистиката и стандартизацията. Страната ни подкрепя задълбочаването на диалога и сътрудничеството с партньорите и мерките за засилване на тяхната устойчивост. България допринася и към оперативния механизъм за подпомагане на Украйна в областта на сигурността и подготовката от страна на НАТО (NATO Security Assistance and Training for Ukraine - NSATU), стартиран през 2024 г. Механизмът осигурява централизирано ръководство и координация на помощта за Украйна, включително по отношение на обучението и дългосрочното изграждане на бъдещите ѝ въоръжени сили.

В периода 2021-2024 г. посолството на България в Белград изпълняваше функцията на „посолство за контакт на НАТО“, като по този начин съдейства за реализиране на един от приоритетите на България за промотиране на ролята и политиките на Алианса. С оглед на спецификите във взаимоотношенията между НАТО и Сърбия, България постави акцент върху изграждането на

доверие и насърчаването на адекватна и достоверна комуникация и информираност по отношение на Алианса сред гражданското общество, неправителствения и медийния сектор.